

DE GRASSLANG (*OPHEODRYS AESTIVUS*) IN DE NATUUR EN IN HET TERRARIUM.

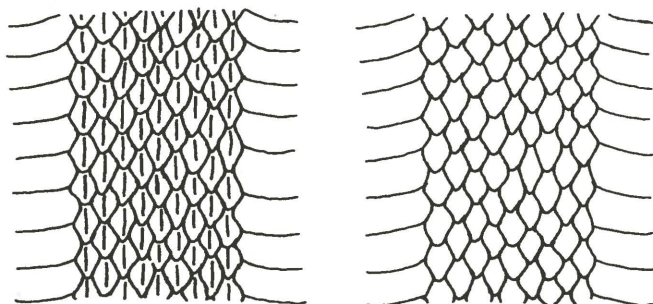
Door: A.M. Steehouder, Theresiaplein 24, 5041 BJ
Tilburg.

Inhoud: Inleiding - Verspreidingsgebied en habitat
Gedrag in het terrarium - Terrariumomstan-
digheden - Voeding - Dwangvoeren- Kweek -
Ziekten - Literatuur.

INLEIDING

Het genus *Opheodrys* heeft enkele soorten, waarvan er twee in de Verenigde Staten voorkomen, namelijk *Opheodrys aestivus* (de ruwe grasslang) en *Opheodrys vernalis* (de gladde grasslang). In Japan komen nog voor *Opheodrys semicarinatus*, *Opheodrys herminae* en *Opheodrys kikuzatoi*.

De ruwe grasslang (in dit artikel verder kortweg aangeduid met grasslang) is een slanke, lichtgroene, van onderen witte, gele of bleekgroene slang van 56 tot 81 cm lang. Het record dat ooit gemeten is, is 115,9 cm. De soort is eierlegend. De ruwe grasslang onderscheidt zich van de gladde grasslang door zijn gekielde schubben. De onderstaande tekeningetjes maken het verschil duidelijk voor wie dit nog niet kende.

De ruwe grasslang is een typische boom- en struikbewoner, terwijl de gladde grasslang zich voornamelijk op de bodem ophoudt, in weiden en moerassen.

VERSPREIDINGSGEBIED EN HABITAT

De grasslang komt voor in het zuiden van de Verenigde Staten, in zuidelijk New Jersey, Florida, Kansas en Texas, en in Mexico.

De habitat (het woongebied, de typische milieuomstandigheden waaronder een dier voorkomt) bestaat in het algemeen uit dichtvertakte begroeiing, meestal bosranden langs het water, met overhangende vegetatie, maar ook wel in bosranden langs wegen zonder dat er water in de buurt is. Er zijn gegevens over populaties die grotendeels in het water leefden, maar het is onjuist om te beweren dat grasslangen altijd bij water leven, zoals wel beweerd wordt.

Michael Plummer (1981) onderzocht het woongebied en het gedrag van een populatie grasslangen langs de oever van een meer. Zijn bevindingen vat ik hieronder samen.

De dieren waren uitsluitend overdag actief. Spoedig na zonsopgang begon hun activiteit, die dan de hele dag voortduurde tot een uur of een half uur vóór zonsondergang. Het waren blijkbaar zich op het gezicht oriënterende, actieve jagers. De dieren hielden zich vaak met de staart aan een tak vast en onderzochten dan langzaam takjes en bladeren. Als men de dieren benaderde, hielden ze zich stil, om pas snel en behendig weg te schieten als men ze aanraakte.

Hun slaaphouding was meestal een losse, horizontale lus, de kop rustend op de tak of bovenop de lus. Een enkele keer vond men exemplaren op de grond.

Er was geen sprake van voorkeur voor bepaalde plantesoorten, maar wel voor dichte begroeiing.

De meeste exemplaren (85%) werden aangetroffen

binnen drie meter van de waterlijn af, en in takken op 1 tot 3 meter hoogte. De dikte van de tak en de positie op de tak leken zorgvuldig gekozen te worden. Er was 's nachts iets minder voorkeur voor dichte begroeiing, wat erop zou kunnen wijzen dat die voorkeur iets te maken heeft met de manier van jagen.

De dieren verplaatsten zich in het algemeen binnen een beperkt gebied. Ze hebben ook niet zoveel verplaatsingsgebied nodig in verband met hun voedingsgewoonten: ze voeden zich veelvuldig met kleine prooien in plaats van spaarzaam met één grote, zoals de meeste slangen.

De voeding in de natuur wordt gedeeltelijk bepaald door het aanbod van prooidieren. De door Plummer onderzochte dieren aten voor meer dan 85% rupsen, spinnen, sprinkhanen en krekels. Er was sprake van duidelijke voorkeur: de hoeveelheden kwamen niet overeen met de mate waarin de prooidieren voorkwamen in de habitat. In de literatuur spreekt men ook van slakken en kikkertjes als prooi.

GEDRAG IN HET TERRARIUM

Weliswaar legt de grasslang na verloop van tijd een deel van zijn schuwheid af, maar toch blijft het een schuw en schrikachtig dier dat bij de geringste aanleiding wild door de bak kan schieten. Men moet ze dan ook met de grootst mogelijke rust benaderen.

Hier en daar leest men dat de grasslang bij opwinding blauwe vlekken vertoont, maar terrariumhouders schijnen dat nog nooit waargenomen te hebben. Wel is de blauwe kleur van de huid tussen de schubben goed te zien bij het verslinden van een wat grotere prooi.

Paulduro (1981) meent territoriumgedrag gekonstateerd te hebben. Toen hij drie nieuw aangeschafte exemplaren in een kleine quarantainebak plaatste,

gedroeg het grootste exemplaar zich zeer agressief tegenover de andere. Deze agressie kwam later nog sterker tot uitdrukking toen het mannetje paarpo gingen ondernam en de andere dieren daarbij weg joeg.

Van agressiviteit is mij buiten deze vermelding overigens niets ter ore gekomen. Bij mijzelf heeft een grasslang vreedzaam samengewoond met tjitjaks, anolissen en een *Storeria dekayi* (bruine slang of dwergsling) zonder dat ik ooit andere ruzies heb gekonstateerd dan die tussen de tjitjaks onderling.

TERRARIUMOMSTANDIGHEDEN

Het lijkt mij duidelijk dat men het best het terrarium kan aanpassen aan de boven beschreven natuurlijke omstandigheden, binnen de grenzen van haalbaarheid en hygiëne, en volgens ieders persoonlijke opvattingen. Het minste is wel dat men zorgt voor voldoende klimgelegenheid met veel zijtakken. Paulduro beschrijft dat enkele van zijn grasslangen in een ruim waterbassin (inhoud 10 liter) graag een bad namen. Daarnaast hield hij de vochtigheidsgraad op 65 tot 75%, en sproeide hij dagelijks.

Zelf heb ik waargenomen hoe mijn grasslang bijna nooit uit de waterbak dronk, maar zich met graagte langs besproeide wanden wreef en van het sproeiwater dronk.

Ik veronderstel dat er verschil kan bestaan in drinkvoorkeur of vochtbehoefte, samenhangend met de herkomst van de dieren (vergelijk de opmerkingen boven over de habitat).

Nauwkeurige observatie van het gedrag van uw dieren, en uitwisseling van ervaringen met andere terrariumhouders zullen ook in dit geval weer heel nuttig kunnen zijn.

VOEDING

Zoals hierboven vermeld, eet de grasslang hoofdzakelijk insecten, maar ook spinnen (zowel jagende als webvormende), slakken en soms kikkertjes.

Paulduro geeft een hele lijst van insectensoorten die zijn dieren tenminste eenmaal hebben gegeten. Daaronder vinden we bijvoorbeeld dag- en nachtvlinders, naaktslakjes, onbehaarde rupsen, spinnetjes, sprinkhaantjes, huiskrekels, veldkrekels, wasmoten en wasmotlarven. Anderen noemen ook nog muggen, zweefvliegen en uit maden gekweekte vliegen. Genoeg dus om er een verantwoord dieet uit samen te stellen.

Bij het jagen schijnt het dier overigens zuiver op beweging te reageren. Stilzittende prooien merkt het niet op. In dit verband is het zwaaien met de kop, dat men vaak kan waarnemen, interessant. De Surinaamse swipi doet dat ook, en wel om stilzittende prooien op te schrikken. Als die dan wegspringen, worden ze opgemerkt en gegrepen. Het zou kunnen dat het heen en weer zwaaien van de kop bij de grasslang een soortgelijke functie heeft.

Naast dit alles speelt natuurlijk ook de geur een rol bij het zoeken naar prooi.

DWANGVOEREN

Dwangvoeren van grasslangen, vooral van wat jongere exemplaren, is een probleem. Toch kan het soms nodig zijn. De volgende methode werkte heel goed bij mijn grasslang, dus misschien ook wel bij andere exemplaren.

Neem een niet al te grote regenworm, al of niet even door de gistical of nekton-rep gehaald. Open het bekje van het slangetje en leg de pier er dwars in, zover mogelijk naar achteren. Eventueel even 'de teugel aantrekken' of voorzichtig het deel dat in de bek zit even aandrukken. Loslaten - en zeven op de tien keer zal de slang na enige aar-

zeling geheel zelfstandig de prooi naar binnen werken, af en toe even rustend. Deze methode is voor de grasslang het minst vervelend. Bovendien zijn regenwormen zeer voedzaam en bevatten ze veel kalk.

KWEEK

In 1981 beschreef Paulduro een geslaagde kweek. Hij laat zijn dieren van november tot februari een rustperiode houden, waarin ze niet uit hun schuilplaats tevoorschijn komen. Hij verlaagt in die periode de temperatuur tot maximaal 20°C overdag en 14-16°C 's nachts. Of dit van invloed is geweest, is niet bekend.

Begin juni nam hij paringspogingen waar, die kennelijk tot het gewenste resultaat leidden, want op 20 juli 1980 legde het vrouwtje een aantal eieren, waarschijnlijk vier, die in de bodem begraven werden. De dracht had 42 dagen geduurd. Paulduro liet de eieren waar ze waren, bij een dagtemperatuur van 23-24°C en een nachttemperatuur van 20-21°C. In de literatuur worden aantallen eieren genoemd van drie tot twaalf. De eieren zijn kleverig, glad en crèmekleurig, met een doorsnede van 25-33 x 10-12 mm. Na 51 dagen ontdekte Paulduro het eerste jong, dat ca. 17 cm lang was. Hij zette het apart in een kleine bak met een 25 W gloeilamp als verwarmingsbron. De volgende dagen doken er meer jongen op, die ook overgeplaatst werden.

De jongen waren schuw en hielden zich meestal verborgen in de bodembedekking, waar ze dan nieuwsgierig hun kopjes uitstaken. Tot hun eerste vervelling waren ze grijsgroen, daarna olijfgroen, en pas na verscheidene vervellingen kregen ze de heldergroene kleur van de oudere exemplaren. Ze aten gretig al het aangeboden voer, als het maar bewoog. Daarbij probeerden ze ook prooien van elkaar af te pakken, zodat zich soms wilde taferelen afspeelden.

Paulduro gaf ze onder andere huiskrekeltjes, veldkrekeltjes, sprinkhaantjes, rupsen en motten.

ZIEKTEN

Of de grasslang gevoelig is voor bepaalde ziekten, is mij niet bekend. Paulduro heeft de indruk dat ze nogal gevoelig zijn voor Neguvon. Heeft iemand daar ervaringen mee?

Zelf heb ik de indruk dat het nogal tere dieren zijn, die soms op de meest geheimzinnige manier 'zomaar' dood kunnen gaan. Soms ook worden ze zonder problemen jarenlang gehouden. Mijn eigen exemplaren stierven uiteindelijk, ondanks behandelingen met antibiotica en middelen tegen inwendige parasieten, na lange tijd geweigerd te hebben zelfstandig te eten en zonder verder uiterlijk waarneembare ziekteverschijnselen te vertonen.

Ik denk dat zeer zeker bij de grasslang geldt, dat terrariumhouders die deze dieren houden, met elkaar ervaringen moeten uitwisselen.

LITERATUUR

Conant, Roger, 1975. A Field Guide to Reptiles and Amphibians of Eastern and Central North America. 2nd edition. Peterson Field Guide Series, No. 12. Houghton Mifflin Company, Boston. pp. i-xviii, 1-429, pl. 1-48.

Paulduro jr, Ernst, 1980. Die Rauhe Grasnatter *Ophedryx aestivus* (Linnaeus, 1766). Herpetofauna, Vol. 2 (8): 30-33.

---, 1981. Erfolgreiche Nachzucht der Rauhen Grasnatter *Ophedryx aestivus* (Linnaeus, 1766). Herpetofauna, Vol. 3 (15): 23-25.

Plummer, Michael V., 1981. Habitat Utilization, Diet and Movements of a Temperate Arboreal Snake (*Ophedryx aestivus*). Journal of Herpetology, Vol. 15 (4): 425-432.